

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ ПРАВОСУДДЯ, ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ТА АДВОКАТУРИ УКРАЇНИ

DIGITAL TRANSFORMATION OF THE JUSTICE SYSTEM, LAW ENFORCEMENTS AND THE ADVOCACY SYSTEM IN UKRAINE

Храпенко О.О., к.ю.н.,
доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури
Національний університет «Одеська юридична академія»

Сперанський В.О., к.т.н.,
доцент кафедри комп'ютеризованих систем та програмних технологій
Національний університет «Одеська політехніка»

Статтю присвячено висвітленню актуальних питань цифрової трансформації системи правосуддя та правоохоронних органів України, визначені актуальні аспекти цифрової трансформації для адвокатів, проаналізовано чинне законодавство щодо цифрової трансформації судових, правоохоронних органів та адвокатури.

Розглянуто вплив цифрової трансформації на систему правосуддя, правоохоронні органи та адвокатуру, відкриття нових можливостей, пов'язаних із впровадженням новітніх технологій у правову сферу, досліджено роль інновацій у покращенні ефективності, доступності та справедливості судових процесів.

Визначено, що цифрова трансформація стала необхідною у багатьох галузях і правосуддя не є винятком. За допомогою сучасних технологій можна змінити підхід до забезпечення доступу до правосуддя та підвищити ефективність судових процесів.

Впровадження цифрових технологій може зробити судову систему більш доступною для громадян. Використання електронних платформ для подання скарг, проведення онлайн-консультацій та участі у віртуальних судових засіданнях сприяє швидкій та ефективній взаємодії між учасниками судових процесів.

Визначено, що при розгляді впровадження штучного інтелекту, аналізу даних та застосування блокчейн-технологій у правосудді важливо врахувати, що такі інновації можуть спрощувати вирішення судових справ, прискорювати розгляд справ та підвищувати точність і справедливість при ухваленні рішень.

Проаналізовано напрямки та ключові ідеї щодо цифрової трансформації органів правопорядку, які закріплено в Комплексному стратегічному плані реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки.

В статті висвітлено ключові аспекти введеного в дію 18 жовтня 2023 року Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами» від 29 червня 2023 року № 3200-ІХ.

Проаналізовано, що цифрова трансформація може значно поліпшити ефективність та якість роботи адвокатів в Україні, забезпечуючи їм нові можливості та інструменти для вирішення правових завдань.

Ключові слова: цифрова трансформація, відеоконференція, електронний кабінет, штучний інтелект, електронний суд, судді, правосуддя, судова система, правоохоронні органи, правоохоронна діяльність, правоохоронна система, органи правопорядку, адвокатура, адвокати.

The article is devoted to the consideration of relevant topics of digital transformation of the justice system and law enforcement agencies of Ukraine, the current aspects of digital transformation for lawyers are highlighted. The current legislation on digital transformation of the judiciary, law enforcements and the advocacy system are analyzed.

The impact of digital transformation on the justice system, law enforcements and the advocacy system, opening up new opportunities associated with the introduction of the latest technologies in the legal sphere, is considered. The role of innovation in improving the efficiency, accessibility and fairness of judicial processes is examined.

It is determined that digital transformation has become necessary in many areas and justice is no exception. With the help of modern technologies, it is possible to change the approach to access the justice and improve the efficiency of judicial processes.

The application of digital technologies can make the judicial system more accessible to citizens. The use of electronic platforms for submitting complaints, conducting online consultations and participating in virtual court hearings facilitates fast and efficient interaction between participants in judicial processes.

It is identified that when considering the application of artificial intelligence, data analytics and blockchain technologies in justice, it is important to consider that such innovations can simplify the adjudication of court cases, speed up the processing of cases and improve the accuracy and fairness of decision-making.

The directions and key ideas on digital transformation of law enforcement agencies, which are stated in the Comprehensive Strategic Plan of reforming law enforcement agencies as part of the security and defense sector of Ukraine for 2023-2027, are analyzed.

The article analyzes the key aspects of the Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding Compulsory Registration and Use of Electronic Offices in the Unified Judicial Information and Telecommunication System or its separate subsystem (module) that provides document exchange" № 3200-IX dated June 29, 2023, introduced on October 18, 2023.

It is analyzed that digital transformation can significantly improve the efficiency and quality of work of lawyers in Ukraine, providing them with new opportunities and tools to solve legal problems.

Key words: digital transformation, video conference, electronic cabinet, artificial intelligence, electronic court, judges, justice, judicial system, law enforcement agencies, law enforcement activities, law enforcement system, law enforcement agencies, advocacy, lawyers.

Цифрова трансформація судової системи України становить ключовий етап, який стосується судів, правоохоронних органів та інституту адвокатури. Цей процес обумовлений та прискорений такими факторами, як пандемія COVID-19 та повномасштабне вторгнення РФ на територію України.

Однією з важливих складових цифрової трансформації є Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система (далі – ЄСІТС).

ЄСІТС – це сукупність інформаційних та телекомунікаційних підсистем (модулів), які забезпечують автоматизацію визначених законодавством та Положенням про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, процесів діяльності судів, органів та установ в системі правосуддя, включаючи документообіг, автоматизований розподіл справ, обмін документами між судом та учасниками

судового процесу, фіксування судового процесу та участь учасників судового процесу у судовому засіданні в режимі відеоконференції, складання оперативної та аналітичної звітності, надання інформаційної допомоги суддям, а також автоматизацію процесів, які забезпечують фінансові, майнові, організаційні, кадрові, інформаційно-телекомунікаційні та інші потреби користувачів ЄСІТС [5].

18 жовтня 2023 року було введено в дію Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами» від 29 червня 2023 року № 3200-ІХ [4].

Він передбачає обов'язкову наявність електронного кабінету в ЄСІТС з 18.10.2023 р. для:

- адвокатів;
- нотаріусів;
- державних та приватних виконавців;
- арбітражних керуючих;
- судових експертів;
- органів державної влади та інших державних органів;
- органів місцевого самоврядування;
- інших юридичних осіб [3].

Ця подія є безумовним кроком вперед на шляху до подальшого розвитку і налагодження цифрової трансформації в роботі перелічених осіб.

Всі інші особи в добровільному порядку реєструють електронні кабінети в ЄСІТС або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами.

Щодо можливих негативних правових наслідків введення в дію ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами» це те, що у випадку, якщо особа, яка повинна зареєструвати електронний кабінет, не виконала цей обов'язок та звертається до суду, документи, подані цією особою, можуть залишатися без руху або повертатися, залежно від типу процесуального документа.

Цифрова трансформація відкриває нові та унікальні можливості для системи правосуддя. За допомогою цифрових інструментів можна ефективно відмовитися від паперового документообігу, проводити ділові зустрічі та переговори онлайн, навіть перебуваючи на різних континентах. Це сприяє економії часу та грошей, адже учасники процесу більше не зобов'язані витратити ресурси на поїздки до суду. Крім того, це сприяє екологічній безпеці, оскільки зменшення транспортних переїзтів призводить до зменшення викидів у повітря.

Впровадження цифрової трансформації та застосування штучного інтелекту в системі правосуддя може значно спростити та поліпшити доступність, ефективність та справедливість судових процесів.

Наталія Блажівська зазначає наступні переваги штучного інтелекту для правосуддя: розширення доступу до правосуддя, зниження витрат на судовий розгляд, спрощення процесу, скорочення часу на розгляд справи, забезпечення єдності судової практики, допомога в оцінці доказів. Потенційно проблемними визначено: ризики дискримінації та упередженості, порушення конфіденційності (в тому числі шляхом несанкціонованого витоку інформації), масове стеження, цифровий розрив (не всі громадяни мають доступ до сучасних цифрових технологій), збільшення безпідставних позовів, відсутність розсудливості та емпатії, неможливість демонстрації мотивації ухваленого рішення, високі затрати на впровадження цифрових систем, особливо із застосуванням ШІ, та їх функціонування [1].

Цифрова трансформація може допомогти зробити судову систему більш доступною для громадян. Електро-

нні платформи для подання скарг, онлайн-консультації та віртуальні судові засідання сприяють швидкій та ефективній взаємодії між учасниками судового процесу.

Розглядаючи застосування штучного інтелекту, аналізу даних та блокчейн-технологій у правосудді, слід визнати, що такі інновації можуть полегшити вирішення судових справ, прискорити процес розгляду справ та підвищити точність і справедливість винесення рішень.

З впровадженням цифрових технологій в судову систему постає необхідність забезпечення надійності захисту даних та конфіденційності інформації, що формує завдання, які потребують спеціалізованих рішень та стратегій:

- застосування механізмів шифрування для надійного захисту конфіденційної інформації під час передачі та зберігання даних, яке забезпечить захист від несанкціонованого доступу навіть у випадку проникнення у систему;

- налаштування ефективного управління доступом, заснованого на списку контролю доступу – ACL (Access Control List), що дозволяє обмежувати доступ до конфіденційної інформації тільки переліченим авторизованим користувачам і включає в себе різні рівні доступу в залежності від організаційної ролі у інформаційній системі правосуддя;

- реалізація систем моніторингу та аудиту, які дозволяють відстежувати та записувати події та дії у системі, виявляти підозрілі активності, надавати можливість швидко реагувати на інциденти безпеки та проводити службові розслідування у випадку неправомірних дій;

- використання сучасних технічних рішень, таких як системи виявлення та запобігання вторгнень, антивірусні програми, брандмауери та інші засоби інформаційної безпеки для захисту від зовнішніх загроз та вторгнень;

- проведення тренінгів та навчань з питань кібербезпеки для персоналу, який має доступ до конфіденційної інформації, саме тому освічені працівники стають важливою ланкою в системі захисту даних;

- співпраця з органами охорони правопорядку для виявлення, розслідування та припинення кіберзлочинів, що становлять загрозу для конфіденційності інформації;

- дотримання етичних стандартів та відповідних законодавчих вимог, що стосуються обробки та захисту особистої інформації, тому що саме розробка та дотримання політик конфіденційності є ключовим аспектом в цьому контексті.

Цифровізація торкнулась і системи правоохоронних органів та ставить перед їх працівниками нові вимоги, на які вони повинні вчасно відповідати.

11 травня 2023 року президент України схвалив Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки (далі – План). П'ятим пунктом Плану (який складається з дев'яти підпунктів) визначено *комплексну цифрову трансформацію* [6].

Спробуємо проаналізувати напрямки та ключові ідеї пункту п'ятого Плану:

- *Здійснення консолідованої поетапної цифрової трансформації органів правопорядку та прокуратури на основі інструментів стратегічного менеджменту, які відповідають найкращим практикам ЄС.* Цей напрямок надає можливість упорядкувати використання цифрової трансформації в системі управління правоохоронних органів.

- *Подальше впровадження в діяльність органів правопорядку та прокуратури інноваційних технологічних досягнень, що забезпечують гнучкість операційних процесів, IT-рішення, цифрову спроможність оперативно реагувати на події та зміни й здобувати результат, орієнтований на інтереси суспільства.* Під IT-рішеннями можна розуміти як спеціалізовані пристрої, так і інформаційні системи для документообігу та управління. Маємо надію у подальшому на власні розробки інструментальних та програмних засобів, які стосуються національної безпеки України.

– *Поетапне впровадження електронної системи управління кримінальними провадженнями шляхом комплексної заміни та модернізації обладнання, забезпечення сумісності IT-систем, безперервності роботи, доступу усіх учасників кримінального провадження та інтероперабельності.* Дуже актуальний напрямок, який модернізує і підвищить якість управління кримінальним провадженням. Забезпечення безперервної роботи (тобто з постійним, безперервним доступом) більше стосується комунікації учасників процесу через ЄСПС.

– *Підвищення ефективності діяльності органів провладу та прокуратури через забезпечення більшої доступності й повноти інформації, розроблення і впровадження сервісів на Єдиному державному вебпорталі електронних послуг.* Зрозумілим є те, що у повному обсязі, в умовах запровадження військового стану в Україні, не слід розраховувати на стовідсоткову відкритість інформації із міркувань безпеки суспільства в цілому.

– *Впровадження заходів безпеки і захисту персональних даних відповідно до стандартів ЄС.* Правовими стандартами захисту персональних даних відповідно до Європейських правових стандартів захисту персональних даних вважаються найбільш узагальнені, загальновізані міжнародному рівні, фундаментальні правові засади у сфері відносин, безпосередньо пов'язаних із персональними даними. Формування європейських правових стандартів захисту персональних даних відбувалося в контексті діяльності таких організацій як Рада Європи та Європейський Союз [2]. Важливим компонентом законодавства ЄС щодо недоторканності приватного життя та прав людини, який також регулює передачу персональних даних за межі ЄС та ЄЗ з метою посилення контролю та прав громадян щодо їхньої особистої інформації є Загальний регламент про захист даних (General Data Protection Regulation, GDPR; Regulation (EU) 2016/679) [7], зокрема статті 8(1) Хартії основних прав Європейського союзу. При цьому задля сумісності розроблених/впроваджених заходів безпеки рс стандартами ЄС потрібно дотримуватись Критеріїв оцінки інформаційної безпеки (Common Criteria for Information Technology Security Evaluation) – міжнародний стандарт (ISO/IEC 15408) для сертифікації комп'ютерної безпеки, який надає змогу оцінити за такими критеріями як конфіденційність, цілісність і доступність [8].

– *Удосконалення та впровадження більш безпечних, гнучких, спроможних і доступних систем зв'язку між усіма органами провладу та іншими екстремними службами (включаючи цифрове радіо: голосовий зв'язок і широкомузичне передавання даних).* Даний напрямок має стратегічне значення для покращення якості взаємодії між органами провладу в Україні і може бути реалізований власними розробками відповідних пристроїв та використанням додаткових виділених частотних діапазонів.

– *Запровадження в усіх органах провладу та прокуратури уніфікованої системи особистої автентифікації та системи біометричного зіставлення із поступовим забезпеченням її сумісності з європейськими системами.* Широке використання під час здійснення досудового розслідування, а також для обробки даних та аналітичної діяльності органів провладу та прокуратури штучного інтелекту, блокчейну, хмарних обчислень та інших інноваційних рішень. Безумовно позитивним слід визначити намір впровадження особистої автентифікації та системи біометричного зіставлення, що зможе вивести органи провладу та прокуратури на новий рівень захищеності персоналізованих даних. Слід також зазначити, що з обережністю необхідно використовувати такі сервіси та інструменти, які використовують штучний інтелект та блокчейн в роботі органів провладу та прокуратури. Відкритим все таки залишається питання безпеки персональних даних завдяки тому що «публічні хмари» використовують спільно вживані канали

зв'язку, тобто Інтернет, тому доцільно використовувати «приватні хмари» з синхронізацією через захищені канали зв'язку.

– *Оновлення операційних процесів за допомогою IT-систем, придатних для обміну даними з інституціями ЄС відповідно до стандартів ЄС.* Для реалізації цього напрямку слід ретельно вивчити вимоги та стандарти, які встановлено в ЄС для обміну даними, а також необхідність інтеграції з іншими інституціями ЄС та стандартами обміну даними. Також дуже зважено слід віднестись до вибору та/або розробки відповідних IT-систем, які будуть відповідати вимогам ЄС і здатні до безпроблемного обміну даними, враховуючи можливість використання стандартів, таких як EDIFACT, або інших, які підтримуються в ЄС.

– *Надання органам провладу та прокуратури для забезпечення виконання покладених на них функцій права на безпосередній спільний доступ до автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів і баз даних, держателем (адміністратором) яких є інші державні органи.* Забезпечення органам провладу та прокуратури права на безпосередній спільний доступ до автоматизованих інформаційних систем, реєстрів і баз даних, які адмініструють інші державні органи, вимагає ретельного планування та впровадження заходів для забезпечення належного рівня безпеки, конфіденційності та відповідності законодавству [6].

Проаналізувавши пункт п'ятий Плану можна впевнено визнати його найбільш інноваційними і таким, що визначає політику реформування органів провладу в аспекті комплексної цифрової трансформації. Це важливий крок на шляху до реалізації євроінтеграційних прагнень нашої держави.

Цифрова трансформація може значно поліпшити ефективність та якість роботи адвокатів в Україні, забезпечуючи їм нові можливості та інструменти для вирішення правових завдань. Сформулюємо актуальні аспекти цифрової трансформації для адвокатів:

– використання електронних систем для створення, обміну та зберігання юридичних документів;

– автоматизація рутинних завдань, таких як підготовка договорів та інших юридичних документів;

– використання цифрових платформ для керування справами та організації документації та системи електронного документообігу для забезпечення швидкого та ефективного обміну інформацією;

– використання сервісів на базі штучного інтелекту для аналізу судової практики та прогнозування рішень;

– забезпечення можливостей віддаленої роботи за допомогою віртуальних конференцій та електронних платформ;

– використання цифрових інструментів для планування робочого часу, управління завданнями та ведення календаря подій;

– створення клієнтських порталів для зручної взаємодії з клієнтами та обміну документами;

– можливість проведення електронних платежів та виставлення рахунків онлайн;

– використання аналітичних інструментів для відстеження результативності та ефективності роботи;

– забезпечення високого рівня кібербезпеки для захисту конфіденційної інформації та даних клієнтів.

Цифрова трансформація є невід'ємною частиною сучасного світу. Суди, правоохоронні органи та адвокатура в Україні, опираючись на технологічні інновації, мають можливість стати більш ефективними, доступними та справедливими. Однак важливо уникати етичних порушень та забезпечити надійний захист інформації для забезпечення довіри до системи.

Цифрова трансформація у сфері юридичних послуг може сприяти підвищенню продуктивності, зручності для

клієнтів та загальної ефективності роботи адвокатів. Важливо враховувати етичні та правові аспекти при впровадженні цифрових інновацій у юридичну практику.

Таким чином, з урахуванням наведеного можна визначити, що для адвокатської спільноти цифрова трансформа-

ція корисна тим, що дозволяє ефективніше управляти своїм графіком, оскільки онлайн-участь у судових засіданнях позбавляє адвокатів необхідності витратити час на дорогу, дозволяючи працювати в комфортному середовищі та брати участь у більшій кількості судових процедур.

ЛІТЕРАТУРА

1. Блажівська Н. Цифрова трансформація судочинства: міжнародний досвід та висновки для України. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Prezent_Cifrova_transformacia.pdf
2. Європейські правові стандарти захисту ПД. URL: <http://zpd.inf.ua/page12.html>
3. З 18 жовтня 2023 року реєстрація електронних кабінетів для участі в судових процесах стає обов'язковою. URL: <https://hcj.gov.ua/news/z-18-zhovtnya-2023-roku-reyestraciya-elektronnyh-kabinetiv-dlya-uchasti-v-sudovyh-procesah>
4. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами» від 29.06.2023 № 3200-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/3200-IX#Text>
5. Про затвердження Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи. Рішення Вищої ради правосуддя. Положення від 17.08.2021 № 1845/0/15-21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#Text>
6. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки: Указ Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2732023-46733>
7. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation) (Text with EEA relevance). 04.05.2016. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/2016-05-04>
8. The Common Criteria for Information Technology Security Evaluation/ Current version: 3.1, revision 5. URL: <https://www.commoncriteriaportal.org/>